

= общометодологическите принципи за педагогически и психологически изследвания – принцип на обективността, принцип на детерминизма, принцип на историзма, принцип за единство между теорията и практиката, принцип за единство на общото, особеното и индивидуалното, принцип за единство на дейност и психика.

= частнонаучни принципи – принцип на редуцията, принцип на минималността на опростяването, принцип на потвърждението, принцип на индукцията, принцип на еднаквост, принцип на аналогията, принцип на представителността, принцип на значимостта.

Въпреки, че “тези принципи не са разработени в стройна научна система и развити равностойно и в необходимата степен” /Бижков Г., 1995/, те са своеобразния път, модели и педагогически схеми за част от стратегическите функции на специалното обучение. Безспорно не са магическата формула, нито панацеята от принципи. Това е логично и естествено, тъй като отделните педагогически науки се базират и на различаващи се парадигми. Смяната на парадигма би довела до кризисно-революционни ситуации в педагогическото познание от една страна. От друга страна специалното образование е интердисциплинарна наука, притежава специфично познание и не би могла да осъществи директни педагогически присвоявания.

Специалното обучение и терапевтичната дейност са свързани с информационно обезпечаване за притежателя на дадено нарушение, с използване и прилагане на тези информационни модуси за интерпретация на явленията чрез формулиране на правила, принципи, възможни перспективи. Всеки от принципите се основава на определени теории и парадигми. Теориите и парадигмите оформят и репрезентират представителността, значимостта и зрелостта на една наука. Всеки от принципите може да бъде усъвършенстван и променян с развитието и усъвършенстването на специално-педагогическото познание и импликацията на научните знания в действителността. Хармонизираното им включване в познанието на специалното обучение представя специфичното познание като цяло, както като процес, така също и като резултат от дейността на специалисти от различни сфери.

МЕТОДИ НА СПЕЦИАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Методите са способите за постигане на някаква цел или за избиране на начините за преодоляване на някакъв проблем. Чрез методите се проверяват хипотези, внасят се интерпретации, формулират се основни постановки на закони, теории, парадигми. Те са вид алгоритъм със съответните операционални стъпки за постигане на определени резултати. Правилните дестинации на

научното познание или прилаганите методи позволяват да се достигне до определена теоретична и практическо-приложна информация, която отразява обективната реалност. Методите, използвани в обучението на лица със специфични образователни потребности не са хипер-специализирани и секретни, голяма част от тях намират приложение и в други научни области. Налице е модификация на употребата на отделните, на пръв поглед еднакви методи в различните науки, с цел отразяване на специфичността на съдържанието на всяка наука. Комбинациите, трансформирането и комплектоването на система от методи представя методиката на една дейност – изследователска или терапевтична. Методиката се явява тактиката на всяка една дейност, а методите са отделните тактически операции. Методологията е стратегията на дейността. От единната съвкупност на методите, чрез екстраполация се сформира системата от методи, намиращи приложение в областта на специалното образование. Предвид изграждането на системата от методи, чрез различни методически похвати и логически позиции като аналогия, дедукция и моделиране всяка система от методи в голяма степен е условна и относителна. В конкретно приложение би могла спрямо изискванията на действителността да допуска известни вариации.

Диференциация на методите:

Клинико-генетически методи. Към тях могат да се отнесат редица рутинни методи, които се ползват от медицинските и биологическите науки. Преимуществено тук се включват методи чрез които се установява генетичния риск, вероятностите за унаследяване, етиологията, локализацията, патомеханизма, симптоматиката на патоанатомично ниво и т.н. за конкретното състояние. Тази група методи се прилагат в последователност на изследване от биологични към висши психични функции. Клинико-генетичните методи са с насоченост към емпиричното познание. Използват се:

Медико-генетична консултация с основните методи за пренатална диагностика, включваща методите рентгенография на плода, ултразвуково изследване, електрокардиография, амниоцентеза/вземане на материал от плода, околоплодните обвивки, плацентата или околоплодната течност/ и изследване на хетерозиготно носителство, също така генетичен мониторинг/система от методи за изясняване на динамиката на мутационния процес в условията на различните по интензивност и вариации мутагенни въздействия на средата/ и др.

Генетичен анализ при човека с методите: генеалогичен, цитогенетичен, онтогенетичен, популационно-генетични, молекулярно-генетични, клинични и др.

Чрез клиничните методи се снима соматичен статус /ръст, тегло, обиколка на главата/ и неврологичен статус /менингеални признаци, черепно-мозъчни